Lieta Nr.C39071412
SKC – 198/2015

S P R I E D U

Rīgā 2015.gada 10.novembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:
tiesnesis referents V.Maksimovs
tiesnese A.Čerņavska
tiesnese I.Lauka

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar VAS „Privatizācijas aģentūra" kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 24.janvāra spriedumu VAS „Privatizācijas aģentūra" prasībā pret /pers. B/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] VAS „Privatizācijas aģentūra" 2012.gada 14.maijā cēlusi tiesā prasību pret /pers. B/, kurā, pamatojoties uz likuma „Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 6.panta ceturto daļu un 8.panta pirmās daļas 11.punktu, Civillikuma 1., 1587., 1590., 1765., 1773., 1775., 1779, 1836., 2021.pantu, lūgusi piedzīt zaudējumu atlīdzību 15 010 Ls un noteikt tiesības saņemt likumiskos procentus par laiku līdz sprieduma izpildei.

Prasībā norādīts tālāk minētais pamatojums.

[1.1] Ar Ministru kabineta 1994.gada 23.augusta rīkojumu Nr.396 Valsts Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība nodota privatizācijai. Prasītāja 1997.gada 15.augustā nodibinājusi privatizējamo akciju sabiedrību (turpmāk AS) „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība", ieguldot tajā bijušās Valsts Mazsalacas mežrūpniecības saimniecības mantu un saistību kopumu. Ar prasītājas valdes 1997.gada 25.novembra lēmumu Nr.227/2839 apstiprināti sabiedrības privatizācijas noteikumi, kuros noteikts sabiedrības pamatkapitāls – 88 000 Ls, vienas akcijas nominālvērtība - 1 Ls, akciju skaits – 88 000. Vienam pircējam paredzēts pārdot sabiedrības akciju kontrolpaketi 75% jeb 66 000 akcijas, darbiniekiem un pensionāriem pārdodamās akcijas - 19% jeb 16 720 akcijas. Darbinieku akcijas noteikts pārdot par privatizācijas sertifikātiem.

[1.2] Privatizācijas noteikumos paredzētajā kārtībā sabiedrības darbinieki neizpirka visas akcijas. Pamatojoties uz privatizācijas noteikumu 10.13.punktu, ar prasītājas valdes 2000.gada 14.marta lēmumu Nr.63/731 tika piedāvāts esošajiem sabiedrības akcionāriem iegādāties nepārdotās valstij piederošās darbinieku 15 010 akcijas. Noteikts, ka tās tiek pārdotas par to nominālvērtību 1 Ls par akciju, kā maksāšanas līdzekli izmantojot privatizācijas sertifikātus.

Ar prasītājas valdes 2002.gada 21.maija lēmumu Nr.139/1394 par akciju pircēju apstiprināts /pers. B/, kas tolaik bija sabiedrības akcionārs un valdes priekšsēdētājs.

Starp VAS „Privatizācijas aģentūra" un /pers. B/ 2002.gada 22.maijā noslēgts pirkuma līgums, ar kuru VAS „Privatizācijas aģentūra" pārdeva /pers. B/ 15 010 AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība" akcijas par tās nominālvērtību 1 Ls par katru.

Pirkuma līguma 3.punktā puses vienojās, ka akciju pirkuma maksa sastāda 536,1 privatizācijas sertifikātus. Līguma 4.punktā noteikts, ka pirkuma cena jāiemaksā viena mēneša laikā no šī līguma parakstīšanas dienas, (..). Līguma 8.punktā puses vienojās, ka pircējs īpašuma tiesības uz pārdodamajām akcijām iegūst ar brīdi, kad viņš veicis akciju pilnu samaksu.

[1.3] Atbildētājs līgumā noteiktajā termiņā nav veicis maksājumu par akcijām un īpašuma tiesības uz akcijām viņam nebija nodotas.

Ar AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība" padomes 2002.gada 30.oktobra lēmumu, pamatojoties uz likuma „Par akciju sabiedrībām" 78.pantu un sabiedrības statūtu 4.53.punktu, /pers. B/ atstādināts no valdes locekļa pienākumu pildīšanas.

Ar Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003.gada 16.janvāra spriedumu AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība" tika atzīta par maksātnespējīgu. Par maksātnespējas iestāšanas datumu noteikts 2002.gada 25.oktobris.

Ar Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003.gada 19.decembra lēmumu pabeigta likvidējamās maksātnespējīgās AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība" bankrota procedūra un izbeigts maksātnespējas process.

Ievērojot minēto, sabiedrības akcijas zaudējušas savu vērtību.

[1.4] Laikā, kad atbildētājs pildījis valdes priekšsēdētāja amata pienākumus, viņš bija atbildīgs par sabiedrības saimniecisko darbību un tās maksātspēju. Atbildētājs kā valdes priekšsēdētājs pieļāvis prettiesisku bezdarbību, kā rezultātā nodarīti zaudējumi visiem sabiedrības akcionāriem, to skaitā, prasītājai. Saistībā ar minēto un līgumā noteikto samaksas termiņa nokavējumu, prasītājai radušies zaudējumi akciju nesamaksātās pirkuma cenas

apmērā. Prasītāja nosūtījusi atbildētājam 2010.gada 4.martā u n 2011.gada 29.aprīlī vēstules aicinot samaksāt parādu, bet 2012.gada 6.februārī brīdinājumu par prasības celšanu.

[2] Ar Valmieras rajona tiesas 2012.gada 15.oktobra spriedumu VAS „Privatizācijas aģentūra" prasība pret /pers. B/ noraidīta.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar VAS „Privatizācijas aģentūra" apelācijas sūdzību, Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2013.gada 24.janvāra spriedumu prasību noraidījusi. Tiesa nospriedusi atcelt ar Valmieras rajona tiesas tiesneša 2012.gada 16.maija lēmumu piemēroto prasības nodrošinājumu.

Spriedumā norādīts tālāk minētais pamatojums.

[3.1] Prasības apmierināšanai nepietiek ar prasītājas iesniegto AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība" 2002.gada 30.oktobra padomes sēdes protokola Nr.30/10-1 kopiju, jo prasītājas padome atstādinājusi atbildētāju no valdes locekļa pienākumu pildīšanas, pamatojoties uz nepārbaudītiem faktiem un pieņēmumiem, pieļaujot iespēju, ka valdes darbībā ir rupji pārkāpumi un rupja neuzmanība. Šādi apgalvojumi ir pretrunā ar padomes sēdē nolemto, ka atstādināto valdes locekļu atbilstība amatam tiks izvērtēta vēlāk. Par valdes locekļu darbības izvērtēšanas rezultātiem prasītāja tiesai pierādījumus nav iesniegusi. Konstatējot šādus apstākļus, nav pamata secināt, ka /pers. B/ rīkojies prettiesiski. Jāņem vērā, ka sabiedrības valde sastāvēja no trīs personām.

Pastāvot aizdomām par sabiedrības valdes kopumā vai kāda atsevišķa tās locekļa prettiesisko rīcību, jautājums par zaudējumu piedziņu, atkarībā no katra vainas, bija jārisina administratoram maksātnespējas procesa laikā saskaņā ar Maksātnespējas likumu.

[3.2] Saskaņā ar Civillikuma 1776.pantu prasītāja nav izpildījusi noteikto pienākumu pašai novērst zaudējumus, ievērojot pienācīgo rūpību. 2002.gada 22.maija parakstītājā pirkuma līguma 4.punkts paredzēja, ka pirkuma cena jāiemaksā viena mēneša laikā no šī līguma parakstīšanas dienas. Prasītājai nav argumentu, kādēļ pēc šī termiņa notecējuma 2002.gada 22.jūnijā pārdevēja nav apsvērusi iespēju lauzt 2002.gada 22.maija pirkuma līgumu un pirkuma priekšmetu piedāvāt citai personai. Tāda rīcība nebūtu pretrunā ar privatizācijas noteikumos ietvertiem nosacījumiem un mērķim.

Prasītāja neveica no savas puses pasākumus, lai pirkuma līgums tiktu izpildīts savlaicīgi. Pirmo brīdinājumu par parāda samaksu prasītāja nosūtījusi atbildētājam tikai 2010.gada 4.martā, otro vairāk kā pēc gada - 2011.gada 29.aprīlī, bet trešo - 2012.gada 6.februārī, savukārt prasību tiesā iesniegusi 2012.gada 14.maijā, kad pirkuma priekšmets - akcijas vairs neeksistēja. Jāņem vērā apstāklis, ka atbildētājs pirkuma priekšmetu savā īpašumā neieguva un tas atradās prasītājas īpašumā.

Civillikuma 1776.panta izpratnē prasītājai, vēl pirms zaudējums radies, ar tādu rūpību un čaklību, kāda parasti jāievēro krietnam un rūpīgam saimniekam, ir jācenšas novērst vai vismaz mazināt zaudējumus, ko konkrētajā lietā prasītāja VAS „Privatizācijas aģentūra" nav darījusi.

[4] Kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 24.janvāra spriedumu iesniegusi VAS „Privatizācijas aģentūra", lūdzot to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Tiesa, izvērtējot privatizējamās AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecības" padomes sēdes 2002.gada 30.oktobra protokolu Nr.30/10-1, ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo daļu, jo nav veikusi padomes protokola vispusīgu un pilnīgu pārbaudi, kā rezultātā tiesa nonāca pie nepareiza secinājuma, ka atbildētājs /pers. B/ nav rīkojies prettiesiski un nav nodarījis prasītājai zaudējumus.

Saskaņā ar likuma „Par akciju sabiedrībām" 78.panta trešo daļu vienīgi padomei ir tiesības jebkurā laikā atstādināt jebkuru valdes locekli no viņam uzticēto pienākumu pildīšanas, ja viņš ar ļaunu nolūku vai aiz rupjas neuzmanības izdarījis pārkāpumu vai, ja viņš neatbilst ieņemamajam amatam vai izpildāmajam darbam. Ļauns nolūks un rupja neuzmanība šā panta izpratnē tiek noteikta saskaņā ar Civillikuma normām. Līdz ar to tiesa pieļāva kļūdainu secinājumu, ka valdes locekļu, tai skaitā, atbildētāja atstādināšana no amata pamatota ar padomes nepārbaudītiem faktiem un padomes pieņēmumiem.

Tiesa atstāja bez ievērības faktu, ka no padomes protokola ir redzams, ka valdes locekļi, tai skaitā, atbildētājs nav pildījuši likumā „Par akciju sabiedrībām" un statūtos noteiktos pienākumus, proti, rīkojušies prettiesiski, kā rezultātā iestājās sekas, ka pret sabiedrību iesniegts maksātnespējas pieteikums tiesā, konstatēti nodokļu parādi uz 2002.gada 1.oktobri 257 130,75 Ls apmērā, zaudējumi uz 2002.gada 31.augustu 88 031 Ls. Valdes locekļi nav pildījuši statūtu 4.7.punktā noteiktos pienākumus sasaukt akcionāru pilnsapulci. Ar padomes protokolu /pers. B/ un pārējie valdes locekļi atstādināti no amatiem, jo padome konstatēja katra valdes locekļa prettiesisku rīcību un to, kādēļ valdes locekļi neatbilda ieņemamajam amatam un izpildāmajam darbam. Ievērojot minēto, atkārtota atbildētāja, kā valdes locekļa, rīcības prettiesiskuma pārbaudīšana nav nepieciešama.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka padomes lēmums, ar kuru atbildētājs atstādināts no amata, tika reģistrēts Uzņēmumu reģistrā un nav pārsūdzēts.

[4.2] Tiesa ir nepareizi piemērojusi Civillikuma 1776.pantu, pārkāpjot Civilprocesa likuma 5.panta pirmo, piekto un sesto daļu, un nav piemērojusi likuma „Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu izšķērdēšanas novēršanu" 3.panta 1.punktu.

Nepamatots ir tiesas secinājums, ka prasītāja neizpildīja Civillikuma 1776.pantā noteikto pienākumu pašai novērst zaudējumus, ievērojot pienācīgu rūpību.

Kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā cietušās puses pienākumu novērst pašai zaudējumus tiesa ir saistījusi tikai ar līguma laušanu un pirkuma līguma piedāvājumu citai personai. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka saskaņā ar Civillikuma 2039.pantu vienpusēja atkāpšanās no pirkuma līguma nav pielaižama pat arī tad, ja otra puse neizpilda savu saistību. Izņēmumi no minētā panta ir noteikti Civillikuma 2040.pantā, kad pusei ir tiesības lūgt atcelt pirkuma līgumu, ceļot prasību tiesā. Taču neviens no pantā minētajiem izņēmuma gadījumiem nav attiecināms uz tiesiskajām attiecībām, kas izrietēja no pirkuma līguma pēc maksājuma termiņa notecējuma.

Vienpusēja pirkuma līguma atcelšana, ievērojot tiesas norādīto Civillikuma 1776.panta pamatu, ir pretrunā likuma „Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" 3.panta 1.punktam, kurā noteikts, ka prasītājas rīcībai jābūt tādai, lai mērķi sasniegtu ar mazāko finanšu līdzekļu un mantas izlietojumu.

[4.3] Kasācijas sūdzībā norādītas tiesību normas, kuras pēc kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskata, tiesa kļūdaini nav piemērojusi, un proti, Civillikuma 1775.pantu, likuma „Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 3.panta 3.punktu, 6.pantu, 8.panta pirmās daļas 6., 7., 10., 11., 12., 13., 14.punktu un 26.panta pirmās daļas 2.punktu, Civillikuma 1533., 1587., 1590., 2021., 2023. un 2035.pantu.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.pants, Civillietu departaments atzīst, ka Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 24.janvāra spriedums atstājams negrozīts.

[5.1] Civillietu departamenta ieskatā nepelna ievērību kasācijas sūdzībā izklāstītā argumentācija, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo daļu, likuma „Par akciju sabiedrībām" 78.pantu kopsakarībā ar 68. un 69.pantu neattiecinot uz tiesas konstatētajiem apstākļiem, kā rezultātā nav atzinusi, ka atbildētājs kā AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecības" valdes priekšsēdētājs nepienācīgā kārtā pildot savus pienākumus ir nodarījis prasītājam zaudējumus nesaņemtās pirkuma maksas par akcijam apmērā.

Apelācijas instances tiesa pareizi secinājusi, ka prasītājas padome atstādinājusi atbildētāju no valdes locekļa pienākumu pildīšanas, izsakot pieļāvumu, ka valdes darbībā ir rupji pārkāpumi un rupja neuzmanība, vienlaicīgi nolemjot atstādināto valdes locekļu atbilstību ieņemamajam amatam izvērtētēt vēlāk. /pers. B/ nebija vienīgais AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība" valdes loceklis (*sk. lietas 63.-64.lpp.*).

Šajā sakarā apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka prasības apmierināšanai nepietiek ar AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība" padomes 2002.gada 30.oktobra protokolā norādīto, ka sabiedrībai izveidojies nodokļu parāds, tā strādājusi ar zaudējumiem un valde nav savlaicīgi reaģējusi uz šādu situāciju, tādēļ valde savā darbībā pieļāvusi rupjus pārkāpumus un neuzmanību (*sk. lietas 49.lpp.*).

Papildus tam jāņem vērā, ka pati sabiedrība nav vērsusies ar attiecīgu prasību pret /pers. B/ par zaudējumu piedziņu. Turklāt no privatizējamās AS „Mazsalacas mežrūpniecības saimniecība" privatizācijas noteikumiem izriet, ka uzņēmumam uz 1997.gada 1.novembri, t.i., laikā, kad atbildētājs vēl nebija uzņēmuma valdes loceklis, jau bijušas nenokārtotas saistības 349 621,18 Ls apmērā (*sk. lietas 37.lpp.*).

Civillietu departaments atzīst, ka tiesa izvērtējot pierādījumus, ir ievērojusi Civilprocesa likuma 97.panta noteikumus un nonākusi pie pareiza secinājuma, ka nav pamata atzīt /pers. B/ darbību par prettiesisku, kas novedusi sabiedrību pie maksātnespējas, savukārt pierādījumu pārvērtēšana neietilpst kasacijas instances kompetencē.

[5.2] Nav pamatots kasācijas sūdzībā izteiktais viedoklis, ka tiesa lietā nepareizi piemērojusi Civillikuma 1776.panta noteikumus.

Civillikuma 1776.pants noteic, ka cietušajam zaudējumu novēršanai jāveic tādi pasākumi, kas attiecīgajos apstākļos ir saprātīgi. Tiesību aizskārējs var prasīt atlīdzināmo zaudējumu apmēra samazinājumu tādā apmērā, kādā cietušais, ievērojot pienācīgu rūpību (1646.p.), varēja zaudējumus novērst (..).

Taču tiesību aizskārēju var atbrīvot no atbildības tikai tad, „ja cietušā vaina ir zaudējumu galvenais cēlonis, respektīvi, viņa vaina ir pārsvarā" *(sk. Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības.-Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1996, 143.lpp.)*.

Apelācijas instances tiesa konstatēja, ka prasītāja no savas puses nav veikusi pasākumus, lai pirkuma līgums tiktu izpildīts savlaicīgi. Prasītāja pirmo brīdinājumu par parāda apmaksu nosūtījusi atbildētājam tikai 2010.gada 4.martā, otro pēc vairāk kā gada -2011.gada 29.aprīlī, bet trešo 2012.gada 6.februārī (*sk. lietas 54.-58.lpp.*), savukārt prasība tiesā iesniegta 2012.gada 14.maijā, kad pirkuma priekšmets - akcijas vairs neeksistēja. Konstatējot faktu, ka atbildētājs nepilda ar līgumu uzņemtās saistības, tas ir, mēneša laikā pēc līguma parakstīšanas nesamaksā pirkuma maksu par akcijām, prasītājai pēc termiņa iztecējuma bija jāapsver iespēja izbeigt pirkuma līgumu ar atbildētāju un pirkuma priekšmetu piedāvāt citam pircējam.

Civillikuma 1776.panta izpratnē prasītājai ir jācenšas novērst vai vismaz mazināt zaudējumus ar tādu rūpību un čaklību, kāda parasti jāievēro krietnam un rūpīgam saimniekam, ko konkrētajā lietā prasītāja nav darījusi.

Tādējādi apelācijas instances tiesa, novērtējot lietā esošos pierādījumus, ir izdarījusi secinājumus, ka ir pamats atbrīvot atbildētāju no zaudējumu nodarīšanas atbildības. Kasācijas sūdzībā izklāstītie argumenti vērsti uz pierādījumu pārvērtēšanu, kas neietilpst kasācijas instances kompetencē.

[5.3] Kasācijas sūdzībā norādītas materiālās tiesību normas, kuras pēc kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskata tiesa nav piemērojusi un proti, Civillikuma 1775.pants, likuma „Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 3.panta 3.punkts, 6.pants, 8.panta pirmās daļas 6., 7., 10., 11., 12., 13., 14.punkts un 26.panta pirmās daļas 2.punkts, Civillikuma 1533., 1587., 1590., 2021., 2023., 2035.panti.

Kasācijas sūdzībā pretēji Civilprocesa likuma 453.panta pirmās daļas 5.punktam nav argumentēts, kādā veidā minēto normu nepiemērošana ietekmēja lietas izspriešanu. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 473.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā.

Līdz ar to Civillietu departamentam nav likumīga pamata vērtēt šo tiesību normu piemērošanas nepieciešamību.

Ņemot vērā norādītos apstākļus, Civillietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir likumīgs un pamatots, tādēļ tā atcelšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 24.janvāra spriedumu atstāt negrozītu, VAS „Privatizācijas aģentūra" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis	V.Maksimovs
Tiesnese	A.Černavska
Tiesnese	I.Lauka